

9

การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน
โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Performance According to Iddhipada 4 in Student's Study in
Phaborommatat Pitakvittaya School, Muang District,
Nakhon Si Thammarat Province

สุกิจ มลสวัสดิ์ *

ดร. ส่องศรี ชมภูวงศ์ **

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลยชาติ ตรีทรัพย์ ***

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา ของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี อายุ เกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษา ต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ในหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๑๒ รูป เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายเปิดและแบบปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Z - test และ F - test

ผลการวิจัยพบว่า

การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และ

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมวิทยา

** ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

*** กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ด้านวินัยสา มีปัญหาพิจารณาไคร่ครวญหาเหตุผล อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุ เกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาพบว่า การพิจารณาคัดค้นวิธีศึกษามีน้อย กิจกรรมสร้างปัญญาไคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษามีน้อย จิตใจยังไม่มั่นคงและความเอาใจใส่ต่อการศึกษามีน้อย ความกระตือรือร้นในการศึกษามีน้อย ได้เสนอแนวทางแก้ไข เรื่องโรงเรียน ผู้บริหารควรสอดแทรกกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการคิดค้นที่หลากหลาย ฝึกให้นักเรียนมีความไคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษาของตนเอง ควรพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อเพิ่มความสนใจในการศึกษาและควรเพิ่มกิจกรรมเสริมสร้างสมาธิให้แก่ให้นักเรียนให้มากขึ้น

คำสำคัญ : หลักอิทธิบาท ๔, การศึกษา, นักเรียน, โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา

ABSTRACT

The objectives of this thematic paper were as follow: 1) to study Iddhipada 4 of the students in Phraborommatat Pitakvittaya school, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province; 2) to compare the performance according to Iddhipada 4 based on the following variables: age, grade point average, educational level and temple location; and 3) to study the information and recommendation of the performance of the students according to Iddhipada 4 during their studying in Phraborommatat Pitakvittaya school. Krejcie and Margan's table was used to get the samples of 132 persons. The questionnaires with open-ended and close-ended were used to collect data. Data were analyzed by using a computer program. The statistics used were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, Z.test and F.test.

The results were as follow:

The performance according to Iddhipada 4 in the students' study in Phraborommatat Pitakvittaya school, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province as a whole was at a high level. When each aspect was considered, it was found that Chanda aspect (the will), Viriya (the effort), Citta (the thoughtfulness), and Vimangsa (the investigation) were at a high level. The comparative results of the performance according to Iddhipada 4 in the students' study in Phraborommatat Pitakvittaya school, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province in terms of age, grade point average, educational level and temple location were statistically significant different at .001 level.

Referring to the performance problem according to Iddhipada 4 in the students' study in Phraborommatat Pitakvittaya school, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province, it was found that all aspects were at a low level. Those aspects were wisdom promotion activities, reasonable mind, concentration, attentive study,

and enthusiasm. The suggestions were the school administrators should offer more variety of activities for wisdom promotion, train students for creative and reasonable thinking in self-studying. The teacher should take the students to travel for study visit in various places to motivate them to pay more attention in studying. In addition, more meditation promotion activities should be included.

Keywords: Iddhipada 4, Education, Students in Phraborommatat-Pitakvittaya school

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน โลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการปฏิบัติธรรมน้อยลง และเมื่อมองถึงการประสบผลสำเร็จในการศึกษา มักจะไม่ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะขาดการปลูกฝังอบรมคุณธรรม จริยธรรมที่ควรยึดถือปฏิบัติ โดยเฉพาะคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ธรรมที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จได้นั้น คือหลักอิทธิบาท ๔ อันได้แก่ ๑. ฉันทะ คือ ความพอใจ ได้แก่ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ๓. จิตตะ คือ ความคิด ได้แก่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ๔. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หรือทลอง ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้ออรรถอ่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัลผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ๒๕๓๘ : ๑๘๖-๑๘๗)

โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา เป็นหนึ่งในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ได้รับการอนุญาตจัดตั้งวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๕ มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส มีนักเรียนที่เข้าเรียนแต่ละปีการศึกษา ๑๔๐ - ๒๐๐ รูป (ฝ่ายวิชาการ, ๒๕๕๐) นับตั้งแต่ได้รับอนุมัติจัดตั้งโรงเรียนปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันมีพระภิกษุและสามเณรได้จบการศึกษาไปหลายรุ่นแล้ว ส่วนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการศึกษา คือ มีใจรักในการศึกษา ขยันหมั่นเพียร ตั้งอกตั้งใจพิจารณาบทพจนความรู้ที่ได้ศึกษามา จนทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จและจบหลักสูตร ด้วยว่านักเรียนในอดีตได้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ อยู่เป็นประจำ แต่เนื่องด้วยว่าในปัจจุบันมีนักเรียนส่วนหนึ่ง ไม่ใฝ่ใจในการศึกษา ความพยายามน้อยลง จิตไม่ฝึกใฝ่ในการศึกษา และไม่พิจารณาการศึกษาของตนเอง จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จคือจบการศึกษาตามหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากขาดการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ คือ ขาดฉันทะ ความไม่ใฝ่ใจรัก ขาดวิริยะ ไม่มีความพากเพียรพยายาม ขาดจิตตะ ไม่เอาใจใส่ และขาดวิมังสา ไม่คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา และเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ อยากรจะทราบเหตุผลว่า นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษานั้นเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ หรือไม่ จึงมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ มากขึ้น และทำให้นักเรียนของโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยาเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการศึกษาตามหลักสูตร เป็นนักเรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ เป็นศาสนทายาทที่ดี ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และสามารถนำคุณธรรมความรู้ไปพัฒนาตนเอง สังคม ประเทศชาติได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี อายุ เกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษา ต่างกัน
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๑ จำนวน ๒๐๐ รูป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๓๒ รูป

เทคนิคและวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ๕ % วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ใช้การสุ่มตามลำดับชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดหากกลุ่ม

ตัวอย่างของแต่ละระดับชั้นเรียน โดยใช้การสุ่มแบบเป็นสัดส่วนโดยใช้วิธีเทียบบัญญัติใดอย่างหนึ่ง และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ (Check list) ได้แก่ อายุ เกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษา จำนวน ๔ ข้อ

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่า Z-Test และ F-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑) จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๓ - ๑๖ ปี มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๐๓ และมีอายุ ๑๗ ปี หรือสูงกว่ามีจำนวนทั้งสิ้น ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙๖

๒) จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า ส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย ๒.๐๑ - ๓.๐๐ มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔๕ เกรดเฉลี่ย ๒.๐๐ หรือต่ำกว่า มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๒ และเกรดเฉลี่ย ๓.๐๑ - ๔.๐๐ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗๓

๓) จำแนกตามชั้นปี พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๘ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘๖ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๖ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มี

จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๖ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๘ และอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวนทั้งสิ้น ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๐

๔) จำแนกตามวัดที่จำพรรษา พบว่า ส่วนใหญ่จำพรรษาอยู่ในวัดพระนคร มีจำนวนทั้งสิ้น ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐๖ จำพรรษาอยู่ในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒๗ จำพรรษาอยู่ในวัดศรีทวี มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๑ น้อยที่สุดจำพรรษาอยู่ในวัดชลเมียน มีจำนวนทั้งสิ้น ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๔

ตอนที่ ๒ ผลการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามตัวแปรตาม

๑) ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม พบว่า นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม และด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ผลการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามตัวแปรต้น

๑) ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ พบว่า นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา โดยรวม อายุ ๑๓ - ๑๖ ปี อยู่ในระดับปานกลาง อายุ ๑๗ ปี หรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อายุ ๑๓ - ๑๖ ปี พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอายุ ๑๗ ปี หรือสูงกว่า พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม และด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๒) ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่านักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา โดยรวม เกรดเฉลี่ย ๒.๐๐ หรือต่ำกว่า อยู่ในระดับปานกลาง เกรดเฉลี่ย ๒.๐๑ - ๓.๐๐ อยู่ในระดับมาก และ เกรดเฉลี่ย ๓.๐๑ - ๔.๐๐ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกรดเฉลี่ย ๒.๐๐ หรือต่ำกว่า เกรดเฉลี่ย ๓.๐๑ - ๔.๐๐ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านจิตตะ

การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณา
ใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เกรดเฉลี่ย ๒.๐๑ - ๓.๐๐ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจ
รักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม และด้านวิมังสา มีปัญหา
พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เกรดเฉลี่ย ๓.๐๑ - ๔.๐๐ พบว่า ด้านฉันทะ
ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญ
หาเหตุผล และด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๓) ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักอริยบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน
โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามชั้นปี พบว่า
นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอริยบท ๔ ในการศึกษา โดยรวม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ อยู่ใน
ระดับปานกลาง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่
มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล และด้านวิริยะ
ความเพียรพยายาม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ พบว่า ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด
ส่วนด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ย
มากที่สุด นอกนั้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่
มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่
ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่
มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่
ครวญหาเหตุผล และด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๔) ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักอริยบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียน
โรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามวัดที่จำพรรษา
พบว่านักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยามีการปฏิบัติตามหลักอริยบท ๔ ในการศึกษา
โดยรวม จำพรรษาวัดชลเจนีอน อยู่ในระดับมากที่สุด จำพรรษาวัดพระนคร อยู่ในระดับมาก
จำพรรษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และจำพรรษาวัดศรีทวี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน จำพรรษาวัดชลเจนีอน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน จำพรรษาวัดพระนคร พบว่า
ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม และ
ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จำพรรษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พบว่า
ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และ

ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จำพรรณาวิคศิริทวี พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุเกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรณา ค้างกัน

๑) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ Z - test พบว่า นักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษา โดยรวม แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่าการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษา โดยรวม ที่มีเกรดเฉลี่ยต่างกัน แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

๓) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามชั้นปี พบว่าการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษา โดยรวม ที่มีชั้นปีต่างกัน แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชคฤห์พิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามวัดที่จำพรรณา พบว่าการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ ในการศึกษา โดยรวม ที่มีวัดที่จำพรรณาต่างกัน แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่

ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ใฝ่ และด้านวิมังสา มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แลกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา ได้เสนอปัญหาการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา มากที่สุดคือด้านวิมังสา มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล เรื่องการพิจารณา ถัดกันวิธีศึกษามีน้อย กิจกรรมสร้างปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษามีน้อย รองลงมาด้านจิตตะ การเอาใจใส่ใฝ่ เรื่องจิตใจยังไม่มั่นคงและความเอาใจใส่ต่อการศึกษามีน้อย และปัญหาน้อยคือ ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม เรื่องมีความพยายามในการศึกษาน้อย ความกระตือรือร้นในการศึกษามีน้อย กิจกรรมสร้างทักษะความอดทนในการศึกษามีน้อยไป

นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา ได้เสนอแนวทางแก้ไขการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา มากที่สุดคือด้านวิมังสา มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล เรื่องสอดแทรกกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการคิดค้นที่หลากหลายเฉพาะตัว ฝึกให้นักเรียนมีความใคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษาของตนเอง รองลงมาคือด้านจิตตะ การเอาใจใส่ใฝ่ ควรพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อเพิ่มความสนใจในการศึกษา ควรเพิ่มกิจกรรมเสริมสร้างสมาธิให้นักเรียนให้มาก และน้อยที่สุดคือด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม เรื่องควรมีการให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีความพยายามในการศึกษา การเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมเพิ่มทักษะให้หลากหลาย ยกย่องนักเรียนที่มีความอดทนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอธิบายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

นักเรียนโรงเรียนพระบรมธาตุพิทักษ์วิทยา มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา ทั้ง ๔ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนบวชเป็นพระภิกษุสามเณร ได้รับการอบรมสั่งสอนปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เป็นประจำ และยังได้รับการบรรจุในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมด้วย ทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจหลักอิทธิบาท ๔ เป็นอย่างดี สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อผลสำเร็จในการศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒน์ เกร็ด ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามหลักอิทธิธรรมของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค ๘” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักอิทธิธรรมของบุคลากร

ในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค ๘ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะและ
ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก

ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ พบว่า จำแนกตามอายุ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย จำแนกตาม
ชั้นปี และจำแนกตามวัดที่จำพรรษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถาบันที่
เรียนเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งสอนหลักสูตรพระปริยัติธรรม รวมถึงหลักสูตรคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงครู อาจารย์ได้ปลูกฝัง
ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ นักเรียนจึงรู้วิธีที่ทำให้ตน
ประสบผลสำเร็จในการศึกษา ด้านความรู้ การกระทำ ความคิด พฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด
ของ พ.อ.ปิ่น มุกขนันท์ ที่ได้อธิบายไว้ว่า อิทธิบาท ๔ (วิธีทำงานให้สำเร็จ) ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้คือ
หลักอิทธิบาทสี่ ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรวิชาทางศาสนาแทบทุกโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของพระ
ธรรมปิฎกที่กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลมุ่งหมาย สอดคล้องกับ
แนวคิดของพระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ) อธิบายไว้ว่า ใครจะทำอะไรก็ตามจะต้องมี
ความพอใจเป็นฐานจิต ที่จะให้ดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
พระมหาธานินทร์ จิตวิโร (อินทวิ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ใน
ระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๘๘)

ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม พบว่า จำแนกตามอายุ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย จำแนกตาม
ชั้นปี และจำแนกตามวัดที่จำพรรษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนที่
บวชเรียนต้องพึ่งตนเองมากเป็นพิเศษ เพียรพยายามศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พยายามร่วมกิจกรรม
ในห้องเรียน ให้ความสนใจต่อการศึกษารูจักให้ความเคารพต่อครู ในขณะที่ทำการสอนอย่างมาก และ
พยายามใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เท่าที่จะกระทำได้พอสมควรตามวัยของตน และพยายาม
ทำงานที่ครูได้มอบหมายให้ สอดคล้องกับแนวคิด พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึง
รายละเอียดของอิทธิบาท ๔ ข้อวิริยะ ไว้ว่า วิริยะ (Exertion) หมายถึง ความเพียร ได้แก่ความอาจ
หาญแก้อุปสรรค บากบั่นก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้
ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดแก่เขาแล้ว แม้ได้ยั้งว่าจุดหมายนั้นจะบรรลุถึงได้
ยากนักมีอุปสรรคมากมาย หรืออาจใช้เวลายาวนาน ก็ไม่ทอดทิ้ง กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่จะ
เอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหมุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม
จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิเกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิ สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ กนิงเดช แก้วขำวิญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลในการใช้อิทธิบาท ๔ ในการ

ปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช" ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปวช.-ปวส. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป มีการใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานด้านฉันทะ และวิริยะอยู่ในระดับมาก

ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ จำแนกตามอายุ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย จำแนกตามชั้นปี และจำแนกตามวัดที่จำพรรษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนมีความใส่ใจเรียนรู้ด้วยตนเองมาก จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน ตั้งใจศึกษาให้สำเร็จเพราะสาเหตุต้องดูแลตนเอง เนื่องจากเมื่อจบแล้วจะอยู่ห่างจากบิดามารดา สำคัญนักเรียนที่มาบวชมีฐานะยากจน จึงต้องการเรียนรู้ให้มีวิชาความรู้ดี ๆ ถ้าไม่สักก็จะเป็นพระที่มีความรู้ แต่ถ้าสักจะได้มีงานทำที่ดี ๆ ได้ยกฐานะทางสังคมให้ดีขึ้น และเอาใจฝักใฝ่ในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เอาใส่ใจต่อการเรียนเป็นอย่างดีมาโดยตลอด และใส่ใจในการทำงานตามที่ครูมอบหมายได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของอิทธิบาท ๔ ในพุทธธรรม ข้อจิตตะ ใ่ว่าจิตตะ หมายถึง ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝ่าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน สอดคล้องกับแนวคิดของสอิด รัชปัดย์ ได้วิเคราะห์การปฏิบัติหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาใ่ว่าจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) การปฏิบัติคัมภีร์ธรรมข้อ จิตตะเพื่อใช้ในการศึกษานั้น มีประโยชน์อย่างยิ่ง มีจิตฝักใฝ่ จดจ่ออยู่กับการศึกษา ไม่ทอดทิ้ง มีลักษณะเป็นคนมีความรับผิดชอบ ซึ่งความรับผิดชอบนี้อาจกล่าวใ่ว่าจะต้องระวังตั้งใจมิให้ใช้กำลังเพื่อสร้างประโยชน์ของคนแต่ฝ่ายเดียว ควรให้ได้ทั้งประโยชน์ตนทั้งประโยชน์ส่วนรวม พร้อมกันนั้นก็ต้องคอยป้องกันและแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้เกิดความเสียหาย และที่สำคัญอย่างยิ่งจะต้องเสริมสร้างกำลังของจิตนั้นให้นักแน่น มั่นคงและดียิ่งขึ้น เมื่อมีความมั่นคงของจิตมากแล้วทำให้นักเรียนรูปนั้นมีจิตใจตั้งมั่น จดจ่อต่อการศึกษา ไม่ออกนอกกลุ่มออกทาง

ด้านวิมังสา มีปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล จำแนกตามอายุ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย จำแนกตามชั้นปี และจำแนกตามวัดที่จำพรรษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนรู้จักใช้ปัญหาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในการศึกษา มีการพิจารณาเหตุผลมาใช้ในการทำข้อสอบ มีเหตุผลในการร่วมทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อหมู่คณะ พิจารณาผลการศึกษา หาเวลาว่างคิดค้นวิธีศึกษาหาความรู้ให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของอิทธิบาท ๔ ในพุทธธรรม ่ว่าวิมังสา (Investigation) หมายถึง การสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญหาพิจารณาตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อบกพร่อง ถิ่นเลขบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ เป็นต้น รู้จักทดลองคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง คนที่มีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลองการคิดหาเหตุผลและชอบสอบสวนทดลองอย่างนี้ย่อมช่วยร่วมจิตใจให้ก่อกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดต่

ตลอดเวลาเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่เล่นลี้ไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ออกแวง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสวิต รัชปีย์ ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ และได้วิเคราะห์การปฏิบัติหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาไว้ว่า วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น) การศึกษาล่าง ๆ ต้องใช้วิมังสาใคร่ครองพินิจพิเคราะห์ ด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่แค่ไปให้จบ การศึกษาลงตามลำดับขั้นเท่านั้น คนเราถึงแม้ว่าจะรักเรียน มีความบากบั่นและเอาใจใส่ในการศึกษาอยู่ตลอดเวลาเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากขาดฝึกสติ ใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ใคร่ครองสิ่งที่ถูกฝึก ความบกพร่องในการศึกษาของตนเองแล้ว การศึกษาของนักเรียนรูปร่างนั้นก็ไม่ได้คุณภาพอย่างแท้จริง ผลการศึกษาแม้ว่าจะได้ดังความต้องการคือจบชั้นสูงสุด แต่ความเข้าใจในเนื้อหาจะไม่ครบสมบูรณ์

ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่านักเรียนโรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา ที่มีอายุ แกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษาต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ที่เป็นดังนั้นอาจเป็นเพราะว่านักเรียนที่มีอายุ แกรดเฉลี่ย ชั้นปี และวัดที่จำพรรษาดังกัน มีความรู้ ความเข้าใจ หลักอิทธิบาท ๔ ไม่เท่ากัน เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณรไม่พร้อมกัน มีอายุ มีแกรดเฉลี่ย ชั้นปี ไม่เท่ากัน จึงมีการปฏิบัติหลักอิทธิบาท ๔ ต่างกัน จึงทำให้พบความแตกต่าง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ บุญมี บุญเยี่ยม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานของพนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด” ผลการวิจัยพบว่าพนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต ที่มีประวัติการผ่านการศึกษาฝึกอบรมต่างกัน มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ด้านจิตตะ ความพอใจรักใคร่ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องคือเจ้าอาวาสควรรักษามาตรฐานให้อยู่ในระดับมาก และพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมการปลูกฝังความพอใจ ความรัก ความสนใจ ความปรารถนาที่จะศึกษาให้ประสบความสำเร็จให้กับนักเรียน โดยจัดกิจกรรมนันทนาการศึกษา กิจกรรมแนะแนว บุคคลตัวอย่าง และต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ดีแก่นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ นั้นสามารถทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาจริงๆ

๒. ด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องคือเจ้าอาวาส ควรวรศึกษามาตรฐานให้อยู่ในระดับมาก และพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่งเสริม พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกกิจกรรมส่งเสริมความเพียรพยายาม อุดสาหะ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ให้แก่นักเรียน เช่น สักยานอกสถานที่แล้วจับบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็น เพื่อนำมารายงานหน้าชั้นเรียน มอบหมายงานให้นักเรียนทำจากระดับความง่ายไปสู่ระดับความยากของงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ

๓. ด้านจิตตะ การเอาใจใส่ใฝ่ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องคือเจ้าอาวาส ควรวรศึกษามาตรฐานให้อยู่ในระดับมาก และพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมกิจกรรม เช่น การฝึกสมาธิก่อนเรียน ทำวัตรเช้า - เย็น การทำงานเป็นทีมเวิร์ค ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใส่ใจ ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย

๔. ด้านวิมังสา มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องคือเจ้าอาวาส ควรวรศึกษามาตรฐานให้อยู่ในระดับมาก และพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ปัญญา ในการพิจารณาหาเหตุผลในการศึกษา การใช้ปัญญาพิจารณาการทำข้อสอบ การใช้ปัญญาพิจารณาผลของการศึกษา การใช้ปัญญาคิดค้นวิธีศึกษาค้นคว้าความรู้ เช่น การฝึกวิปัสสนาปัญญาให้นักเรียนได้ฝึกฝน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เขา นักเรียนจะได้ปฏิบัติ และใช้ปัญญาในการคิดค้นวิธีศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ถูกต้องต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ในการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีต่อการประสบความสำเร็จในการศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ควรศึกษาการปฏิบัติอิทธิบาท ๔ ที่มีผลต่อการทำงานของนักเรียน โรงเรียนพระบรมราชูปถัมภ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรณานุกรม

- กถิน ยัตตะโยธิน. (๒๕๔๕). การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมการศาสนา. (๒๕๓๘). คู่มือการพัฒนาจริยศึกษา. กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ:
กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ. (๒๕๔๑). กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมี
วิสัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จรัส พัทธมราชศักดิ์. (๒๕๔๕). สารการเรียนรู้พื้นฐานพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช.
- ฉัฐยศ ผาอาจวง. (๒๕๔๒). ศึกษาเปรียบเทียบการเข้าค่ายจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนากับการเข้า
ค่ายจริยธรรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนชุมชนบ้านธาตุ อำเภอเทัญ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (๒๕๒๒). การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พิศนา แคมณี. (๒๕๔๒). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ ฯ : สมชายการพิมพ์.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (๒๕๓๕). วิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- พนัส หันนาสินทร์. (๒๕๒๔). การสอนค่านิยมและจริยธรรม. พิษณุโลก : พิมพ์.
- พระจุลนาถ (สุชาติ อภิชาโต). (๒๕๔๖). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพและ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่
ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานประกันสังคม. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเทพวิสุทธิกวี (ปัญญา นันทิกุล). (๒๕๓๘). ภาวนา-ช่วยเสริมเพิ่มกำลังจิต. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ ฯ : คู่แข่ง.
- พวงพะยอม ชิดทอง. (๒๕๖๖). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน. กรุงเทพฯ ฯ :
ม.ป.พ..